

Yönetim Kurullarını Vekâlet Teorisi Perspektifiyle Ele Alan Araştırmaların Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of Researches Examining Board of Directors with Agency
Theory Perspective

Öz

Bu çalışmanın amacı, yönetim kurullarını vekâlet teorisi perspektifiyle irdeleyen akademik yazının gelişimi ve eğilimlerini ortaya koyarak yazına ve bu konuda araştırma yapmayı hedefleyen araştırmacılara katkıda bulunmaktır. Bu amaçla Scopus veri tabanında "agency theory", "board of directors", "board structure", "board composition", "board characteristic" ve "CEO duality" anahtar kelimeleri kullanılarak arama yapılmıştır. Arama sonucunda 1992-2022 yılları arasında işletme, yönetim ve muhasebe alanlarında yapılan toplamda 573 çalışma araştırma örneğini oluşturmuştur. Bu örneklemden elde edilen veri seti RStudio programında yer alan "biblioshiny" uygulamasında analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, alanın gelişiminin makaleler aracılığıyla gerçekleştiğini, en sık kullanılan anahtar kelimelerin ise "kurumsal yönetim", "vekâlet teorisi" ve "yönetim kurulu" olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca araştırma sonuçları en çok atıf alan yayınların, yayımlandıkları dergileri en çok atıf yapılan dergiler listesinin başına yerleştirdiğine işaret etmektedir. Tematik harita ise, temsil teorisi ve kaynak bağımlılığı teorilerini vekâlet teorisi ile birleştiren araştırmalar mevcut olsa dâhi bu çabaların alanın gelişimi için sınırlı öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Abstract

The aim of this study is to reveal the development and trends of academic literature examining the board of directors with agency theory perspective, and thus to contribute to the literature and researchers who aim to do research on this subject. For this purpose, a search was conducted by using the keywords "agency theory", "board of directors", "board structure", "board composition", "board characteristic" and "CEO duality" in the Scopus database. As a result of the search, a total of 573 studies in business, management and accounting fields which were conducted between 1992-2022 constituted the research sample. The data set obtained from this sample was analyzed in "biblioshiny" application in the RStudio program. Analysis results reveal that the development of field is provided through articles, and the most frequently used keywords are "corporate governance", "agency theory" and "board of director". Also, the results indicate that the most cited publications put their journals at the top of the most cited journals list. Thematic map, on the other hand, reveals that even efforts to combine stewardship theory and resource dependence theory with agency theory have limited importance for the development of the field.

Giriş

Yönetim kurulları, özellikle kurumsal yönetim kavramının gelişmesi ile birlikte akademik alanda dikkat çeken bir yapı haline gelmiş ve kurumsal yönetim yazınında giderek artan bir ilgiyi üzerine çekmiştir. Bu durumun oluşmasının arkasında yatan temel sebep yönetim kurullarının, üst yönetim takımını izleme görevine sahip olmasından ileri gelmektedir (Johnson, Daily ve Ellstrand, 1996: 409). Etkin bir şekilde yapılarak görevlerini yerine getiren yönetim kurulları aynı zamanda iyi kurumsal yönetim uygulamalarının da bir göstergesi halini almıştır (Zheng ve Kouwenberg, 2019: 2).

Esasen yönetim kurullarında yer alan üyelere atfedilen üç temel görev bulunmaktadır. Bunlar kontrol, hizmet etme ve kaynak sağlama görevleridir (Johnson vd., 1996: 411). Bu görevler ise farklı teorilerden faydalanılarak akademik araştırmalara konu edilmekte ve değerlendirilmektedir (örneğin; Poletti-Hughes ve Briano-Turrent, 2019; Hillman, Cannella ve Paetzold, 2000; Young,

Selcen Sarı Aytekin

Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi,
Trabzon, Türkiye
selcensari@trabzon.edu.tr,
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-1198-8531>.

ArticleType / Makale Türü

ResearchArticle / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Vekâlet Teorisi, Yönetim Kurulu Yapısı,
Bibliyometrik Analiz, Biblioshiny.

Keywords

Agency Theory, Board Structure, Bibliometric
Analysis, Biblioshiny.

JEL Codes: M10, M19, L20

Submitted: 24 / 08 / 2022

Accepted: 29 / 09 / 2022

Stedham ve Beekun, 2000). Kontrol görevinin tartışıldığı çalışmalarda ise vekâlet teorisinin tezleri ön plana çıkmaktadır (örneğin; Li, 1994; Bathala ve Rao, 1995; Miller, 2002). Bir asil ile vekil arasındaki çıkar ilişkilerine odaklanan vekâlet teorisinin bu denli ön plana çıkmasının nedeni, asil-vekil problemlerinin kontrolünün, örgütlerin hayatlarını devam ettirebilmelerindeki önemli faktörlerden birisi olmasından kaynaklanmaktadır (Fama ve Jensen, 1983a: 327).

Yönetim kurullarının görevine, asil-vekil ilişkilerine ve ne şekilde yapılmış bir yönetim kurulunun asil-vekil arasındaki çıkar çatışmasını önlemede yardımcı olacağına dair yazın, yıllar içerisinde gerçekleştirilen araştırmalarla ilerleme kaydetmiştir. Bilimsel bir alanın veya konunun belirli bir olgunluğa erişmesi yıllara yaygın olarak yapılan çalışmaların, o alandaki bilgi birikimine yaptığı katkı ile gerçekleşmektedir. Kırkbeşoğlu, Sözen ve Kurt (2015: 110) bu durumu şu şekilde açıklamaktadırlar:

“...bir araştırmacıya ait kavram ve bulgular; genişletilmek, test edilmek ve geliştirilmek amacıyla bir başka araştırmacı tarafından kısa zamanda yeniden ele alınacaktır. Bu sayede her bir kişinin çalışması, bir başkasının üstüne inşa edilmiş olacaktır. Dolayısıyla bilimsel alanlarda birbirinin üzerine eklenerek gelişen bu çalışma sistemi, aynı zamanda çalışma alanının entelektüel tarihini de betimleyecektir...”

Kırkbeşoğlu vd. (2015) tarafından yapılan bu tespit, bir alanın gelişiminin anlaşılabilmesi, alan yazının ne yönde ilerlediğinin görülebilmesi ve o alanın gelişmeye açık yönlerinin tespit edilebilmesi adına bibliyometrik analizlerin önemine işaret etmektedir. Bibliyometrik çalışmalara son yıllarda artan ilginin temel nedenlerinden biri, bu tür çalışmaların, araştırmacıların her gün çoğalan akademik yazın içerisindeki bilgiye etkin bir şekilde ulaşmalarını sağlayarak ihtiyaç duydukları alandaki öncül yazarlar, dergiler ve öne çıkan çalışmalarını hızlı bir şekilde belirleme ihtiyacıdır (Tuzlukaya, 2019: 29).

Böylesi bir ihtiyaca cevaben, vekâlet teorisinin temel tezleri etrafında yönetim kurullarına odaklanan çalışmalara imza atmak isteyen veya konuya ilgi duyan araştırmacılara ışık tutabilmek amacıyla bu çalışma kaleme alınmıştır. Her ne kadar yazında vekâlet teorisine veya kurumsal yönetim başlığı altında ele alınarak işlenen ve böylelikle vekâlet teorisinden izler de ihtiva eden bibliyometrik araştırmalara (örneğin; Huang ve Ho, 2011; Nedelchev, 2018; Antwi, 2021; Susilo ve Ria, 2022) rastlamak mümkünse de vekâlet teorisi ve yönetim kurulu özelinde bu tür bir çalışmaya yazar tarafından rastlanılamamıştır. Böylelikle oluşan bu açığın giderilmesi düşüncesi de çalışmanın gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde, ilgili yazın gözden geçirilerek kavramsal bir çerçeve oluşturulmakta, ikinci bölümde çalışmanın yöntemi anlatılmaktadır. Ardından, araştırmanın bulguları sunulmakta, çalışma sonuç ve değerlendirme bölümü ile sonlanmaktadır.

1. Vekâlet Teorisi ve Yönetim Kurulları

Temeli iktisat ve finans bilim alanlarına dayanan vekâlet teorisi, işbirliği gerçekleştiren taraflar arasındaki ilişkileri konu almaktadır. Jensen ve Meckling (1976: 308) vekâlet ilişkisini, bir işi yapmakla görevlendirilen bir taraf (vekil) ile kendi adına işi yürütmek için görevlendiren ve bu görevlendirmenin yerine getirilmesi için karar verme yetkisini de beraberinde devreden taraf (asil) arasındaki ilişkileri içeren bir sözleşme olarak tanımlamaktadır. Böyle bir sözleşme vekili, üstlendiği işler neticesinde asil karşısında yasal ve ekonomik bazı yükümlülükler altına sokmaktadır (Fontrodona ve Sison, 2006: 34). Bu sorumluluklar ve ilişkinin yapısı, ilişkinin her iki tarafının da kendi çıkarlarını maksimize etmeye odaklanması durumu ile birleştiğinde vekilin, her zaman asilin faydasına hareket etmeyebileceği gerçeğini gün yüzüne çıkartmaktadır (Jensen ve Meckling, 1976: 308). Asile hizmet etmekle yükümlü olan vekilin çıkarlarının, asilin çıkarları ile çatışması durumunda ise sonucu asili etkileyecek olan vekâlet risklerinden bahsedilmektedir. Vekâlet teorisi esasen bu ilişkideki farklı riskleri ve bu riskleri azaltmaya yarayacak farklı teknikleri tanımlamaya çalışmaktadır (Buchanan, 1996: 420).

Eisenhardt (1989: 58) vekâlet teorisinin, vekâlet ilişkisinde oluşabilecek iki sorunu çözmeye odaklandığından bahsetmektedir. Bu sorunlardan ilki asil ve vekilin isteklerinin çeliştiği ve aynı zamanda asilin, vekilin gerçekte ne yaptığını doğrulamasının çok zor veya maliyetli olması

durumunda oluşmaktadır. İkinci problem ise asil ve vekilin riske karşı tutumlarının farklılaşması durumunda ortaya çıkan riski paylaşma problemidir. İlk problem asilin, vekilin gereğine uygun davrandığını doğrulayamamasından; ikinci problem ise asil ve vekilin farklı risk tercihleri nedeniyle farklı şekilde aksiyon almak istemelerinden kaynaklanmaktadır (Eisenhardt, 1989: 58).

Ross (1973: 134) vekâlet ilişkisinin her türlü sözleşmede yer alan taraflar arasında var olduğu ve bu anlamda evrensel bir ilişki olduğundan bahsederek en temelde işveren ve çalışan arasındaki ilişkiden devlet yöneticileri ve halk arasındaki ilişkilere kadar pek çok ilişkide asil-vekil ilişkisinden bahsedileceğine vurgu yapmaktadır. Örgüt ve özellikle örgütteki karar mekanizması içerisinde yer alan yöneticiler özelinde düşünüldüğünde ise firma sahipleri/ortakları asil tarafını oluştururken profesyonel yöneticiler ise vekil tarafında yer almaktadırlar. Bu iki taraf arasında var olan ilişkide eğer firma sahipleri, yöneticilerin attığı her adım ile ilgili tam bilgiye sahiplerse ve istemedikleri harcamaları ve dolandırıcılığı engelleyebiliyorlarsa asil-vekil sorunu ortaya çıkmayacaktır; çünkü asil-vekil sorununa sebep olan temel etken taraflar arasında var olan bilgi asimetrisidir ve vekilin asilden daha fazla bilgiye sahip olması durumunda oluşmaktadır (Şen, 2006: 9).

Bu noktada ana akım vekâlet teorisi yazınının asil-vekil arasındaki çatışmalara odaklanıyor olsa da özellikle gelişmekte olan ülke bağlamlarını ele alan çalışmalarda asil-asil çatışmasına dair yapılan tespitlerin de olduğunu (örneğin, Su, Xu ve Phan, 2008; Jiang ve Peng, 2011) belirtmekte fayda vardır. Hâkim hissedarların elinde bulundurdukları gücü kötüye kullanarak azınlık hissedarların çıkarlarını göz ardı etmek uğruna, şahsi fayda yaratacak şekilde hareket etmeleri durumunda, hissedarlar ile profesyonel yöneticiler arasında gerçekleşen klasik asil-vekil çatışması yerini asil-asil çatışmasına bırakmaktadır (Wright vd., 2005: 10). Young vd. (2008), gelişmiş ülke bağlamlarında da asil-asil çatışması gerçekleşmesinin mümkün olduğunu belirtmekle birlikte özellikle gelişmekte olan ülke bağlamlarında sahiplik yoğunlaşması, aile sahipliği ve kontrolü, işletme grubu yapısı ve azınlık hissedarların haklarının korunması hususunda yasal çerçevenin yetersiz kalması nedeniyle hâkim hissedarlar ile azınlık hissedarlar arasında asil-asil çatışmasının geliştiğine vurgu yapmaktadır.

Klasik asil-vekil arasında gerçekleşen çatışmada, asilin bilgi asimetrisi oluşumunun önüne geçmesi ve vekili kontrol edebilmesi için ihtiyaç duyduğu bilgi, bütçeleme sistemleri ve raporlama prosedürleri gibi yönetsel mekanizmalar kullanılarak elde edilebilecektir (Eisenhardt, 1989: 61). Örgüt içerisinde var olan bir diğer yönetim bilgi sistemi mekanizması ise yönetim kurullarıdır. Yönetim kurulları büyük ya da küçük her örgütün karar kontrol sistemlerinin en tepesinde yer almaktadır ve en önemli rolü örgüt içerisindeki üst düzey karar vericileri dikkatle incelemektir (Fama, 1980: 294; Fama ve Jensen, 1983a: 332). Yönetim kurulları üst düzey yöneticilerin verdikleri kararları izleme ve onaylama yetkisine sahiptir ve her ne kadar karar verme ve bazı kararları kontrol etme fonksiyonunu üst yöneticilere bıraksalar da nihai olarak kontrol gücünü elinde bulundurarak (Fama ve Jensen, 1983b: 311-313) çıkar ilişkisi içerisinde bulunan tarafların haklarının korunmasına yardımcı olmaktadır.

Yönetim kurullarının vekâlet ilişkisi açısından oluşacak sorunları engellemede kendilerinden beklenilene verebilmeleri için uygun şekilde yapılandırılmış olması gerekmektedir. Bu noktada yazın, dış üyelerle ağırlıklandırılmış yönetim kurullarının izleme fonksiyonunu daha iyi bir şekilde yerine getireceğine değinmektedir (Fama, 1980; Fama ve Jensen, 1983b; Rosenstein ve Wyatt, 1990). Bunun bir sebebi dış üyelerin, iç üyelerin eğilimli olduğu “grupla ortak düşünceye sahip olma” veya örgütte çalışan bir çeşit “ast” olarak hareket etme güdülerine sahip olmadıkları gibi kendi itibarlarını profesyonel olmaları sayesinde kazanmalarıdır (Bathala ve Rao, 1995: 60). Ayrıca, iç üyelerin ağırlıklı olduğu yönetim kurullarında CEO'nun sahip olduğu pozisyon avantajıyla, iç üyelerin örgüt içerisindeki kariyer ilerlemelerini etkilemesi mümkün olduğundan özellikle CEO'nun izlenmesinde problemler oluşabilecektir (Beatty ve Zajac, 1994: 318).

Benzer şekilde bağımsız üyelerin yönetim kurullarını vekâlet sorunları açısından güçlendirdiği düşünülmektedir. Brigham ve Daves (2007: 14), özellikle kurumsal yatırımcıların daha bağımsız bir yönetim kurulu istediklerinden ve yönetim tarafından kontrol edilen kurulların, yönetsel hesap verebilirlik açısından zayıf kaldığından bahsetmektedirler. Yazarlar (Brigham ve Daves, 2007), pek çok kurumsal yatırımcının, yönetim kuruluna özellikle bir dış üyenin başkanlık yapması gerektiğini,

çünkü içeriden üyelerden seçilen bir başkanın yatırımcılardan önce yönetimin çıkarlarını gözeteceğini düşündüğünü belirtmektedir. Genel olarak, yönetim kurulunda var olan dış üyelerin, örgüt ile bağı bulunan içeriden üyelerin etkisi altında kalmayacakları ve bağımsızlıklarının, yatırımcıların çıkarları doğrultusunda hareket edebilmelerine imkân tanıyacağı fikri ön plana çıkmaktadır (Kaymak ve Bektaş, 2008: 552). Fakat bağımsız üyelerin gerçekte ne kadar bağımsız oldukları da tartışmalı bir konudur. Özellikle Kore ve Türkiye gibi bağlamlarda, bağımsız olarak addedilen üyelerin gerçekte kendilerinden beklenildiği şekilde bağımsız bir üye gibi hareket etmediklerini ve bu üyelerin sıklıkla sahip aile ile bir şekilde ilintili olduğunu; aile sahiplik oranının yüksek olduğu örgütlerde söz konusu bağımsızlığın kaybolduğunu ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (Üsdiken ve Yıldırım-Öktem, 2008; Mi Choi, Sul ve Kee, 2012; Karoğlu, 2016).

Yazında ayrıca yönetim kurulu büyüklüğü, çeşitli komitelerin varlığı ve bu komitelerde yer alan bağımsız üyelerin sayısı, CEO ikiliği gibi örgütlenme biçimi ve yönetim kurulu yapısına işaret eden değişkenlerin vekâlet teorisi çerçevesinde değerlendirilerek, belirlenen çerçeve içerisinde nasıl bir örgütlenme şekline gidilmesi gerektiği yönünde yapılmış çalışmalara da (örneğin, Brickley, Coles ve Jarrell, 1997; Roberts, 2005; McKnight ve Weir, 2009; Fauzi ve Locke, 2012; Cai vd., 2015) sıklıkla rastlamak mümkündür. Söz konusu bu çalışmalar, kurumsal yönetimin önemli göstergelerinden biri olan yönetim kurullarına dair yapılan araştırmalarda vekâlet teorisinin önemli bir altyapı oluşturduğuna işaret etmektedir.

2. Yöntem

Bu çalışma kapsamında verilerin analizi için bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometri, yayınlarda oluşan kalıpların matematiksel ve istatistiksel olarak analiz edilmesine atıfta bulunmaktadır (Diodato, 2012). İlk kez Alan Pitchard tarafından 1969 yılında kullanılan kavram, fiziksel olarak yayınlanmış birimler üzerinde gerçekleştirilen nicel çalışmaları tanımlamaktadır (Broadus, 1987: 376).

Bibliyometrik analizler genel olarak etkinlik veya ilişki göstergelerine göre iki kategoriye ayrılmaktadır. Etkinlik göstergeleri araştırmaların etki gücü ile ilgili veriler sağlarken ilişki göstergeleri farklı araştırmacılar ve farklı araştırma alanları arasındaki bağlantıları ve etkileşimi izlemektedir (Ramos-Rodriguez ve Ruiz-Navarro, 2004: 983). Bu göstergeler sonucu elde edilen veriler, yazındaki tarihsel gelişimin anlaşılmasını ve araştırma konusu edilen alandaki düşünce yapısının gücünün ve gelişiminin ortaya konulmasını sağlamaktadır (Turgut ve Beğenirbaş, 2016: 331).

Bibliyometrik analizin sağladığı güç ve faydalardan yararlanılarak bu çalışma kapsamında yönetim kurullarının yapısını vekâlet teorisi çerçevesinde inceleyen çalışmalara dair bir analiz gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle, ele alınan konuda yönetim alanında gerçekleşen gelişimin, farklılıkların ve eğilimlerin irdelenmesi ve bu konuda çalışacak araştırmacılara bir yol haritası oluşturulması mümkün olacaktır. Bu amaçlara ulaşabilmek adına belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

(i) Yapılan yayınların yıllara göre dağılımı nasıldır?

(ii) Ele alınan konu ile ilgili en çok yayın yapan yazarlar kimlerdir ve en çok yayın kabul eden dergiler hangileridir?

(iii) En sık atıf yapılan yazarlar kimlerdir ve en çok atıf alan dergiler hangileridir?

(iv) Birlikte atıf ağları nasıl oluşmaktadır?

(v) En sık kullanılan anahtar kelimeler hangileridir?

(vi) Alanda oluşan temalar hangileridir?

Yukarıda yer alan araştırma sorularına cevap bulabilmek adına Scopus veri tabanı üzerinden bibliyometrik veri toplama yoluna gidilmiştir. Vekâlet teorisi çerçevesinde yönetim kurullarını değerlendiren çalışmaların tamamına ulaşabilmek adına anahtar kelimelerin herhangi bir boşluk bırakmayacak şekilde seçilmesine özen gösterilmiştir. Çalışmanın veri setinin oluşturulması için "agency theory", "board of directors", "board structure", "board composition", "board characteristic" ve "CEO duality" anahtar kelimeleri kullanılarak toplamda 682 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalar arasından işletme, yönetim ve muhasebe alanında yapılan çalışmalar

kısıtının uygulanması sonucunda ulaşılan toplam 573 çalışma araştırma veri setinin elde edildiği örneklemi oluşturmuştur. Bu çalışmalardan elde edilen veri seti R programı üzerinde çalışan RStudio programındaki “Biblioshiny” uygulamasına aktararak analizler gerçekleştirilmiştir. Devam eden başlıkta yapılan analizlerden elde edilen bulgulara yer verilecektir.

3. Bulgular

3.1. Temel Bulgular

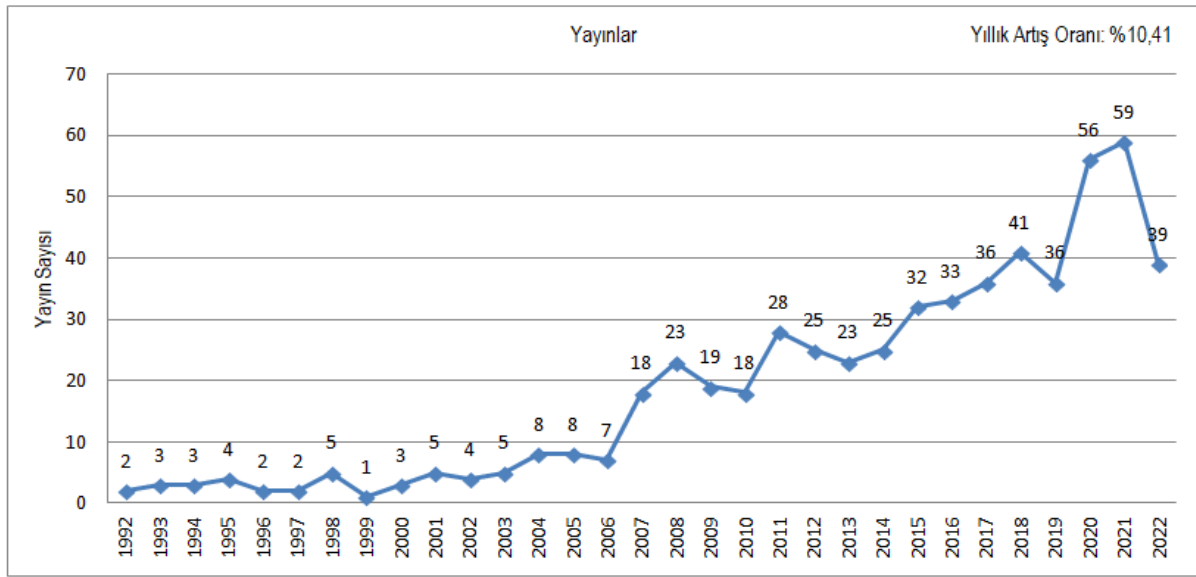
Vekâlet teorisinin sunduğu çerçeve dâhilinde yönetim kurullarını konu alan ve Scopus veri tabanında taranan çalışmalara dair temel bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır. Buna göre 1992-2022 yılları arasında toplamda 573 çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen yayınların %90,58’i makalelerden, %3,15’i kitap bölümlerinden, %2,09’u bildirilerden ve %4,18’i derlemelerden oluşmaktadır. Yayın başına ortalama alıntı sayısı 44,6’dır. Yazarlarla ilgili parametrelere bakıldığında ise söz konusu bilimsel yayınların 1296 araştırmacı tarafından kaleme alındığı, bu yazarlardan 84 tanesinin tek yazarlı yayın yaparken 1212 tanesinin çok yazarlı yayın yapmayı tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 1. Yayınlarla İlişkin Temel Bilgiler

Açıklama	Sonuçlar
VERİ HAKKINDA TEMEL BİLGİLER	
Zaman Aralığı	1992-2022
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar vs.)	238
Belgeler	573
Yıllık Artış Oranı	10,41
Yayın Başına Ortalama Alıntı Sayısı	44,6
BELGE İÇERİĞİ	
Yazar Anahtar Sözcükleri	1074
YAZARLAR	
Toplam Yazar Sayısı	1296
Tek Yazarlı Yayınların Yazarları	84
Çok Yazarlı Yayınların Yazarları	1212
YAYIN TÜRÜ	
Makale	519
Kitap Bölümü	18
Bildiri	12
Derleme	24

Aşağıda yer alan Şekil 1 ise gerçekleştirilen yayınların yıllara göre dağılımını göstermektedir. Buna göre 1992-2006 yılları arasında yönetim kurullarının vekâlet teorisi ile incelendiği çalışmalara gösterilen ilginin nispeten düşük olduğu fakat özellikle 2007 yılından itibaren yayın sayılarında artan bir trendin mevcut olduğu söylenebilmektedir. 2007 yılı öncesi yapılan yayınlar, toplam yayınların %10,8’ine denk gelirken 2007 ve sonrası yapılan çalışmaların toplam çalışmalara oranı %89,2’dir. Özellikle 2020 yılı itibariyle yayın sayısında önemli oranda artış olduğu göze çarpmaktadır. 1992-2006 yılları arasında yıllık ortalama yayın sayısı yaklaşık 4 yayımla sınırlı iken 2007-2022 yılları arasında yıllık ortalama 32 yayın sayısına ulaşılmıştır ki bu durum alanın gelişim sürecinin 2007 yılı ile hızlandığını ortaya koymaktadır. Yıllara göre yayın sayılarındaki ortalama artış oranı ise %10,41’dir.

Şekil 1. Yıllık Bilimsel Üretim Yıllara Göre Dağılımı

3.2. Atıf ve Üretkenlik Analizleri

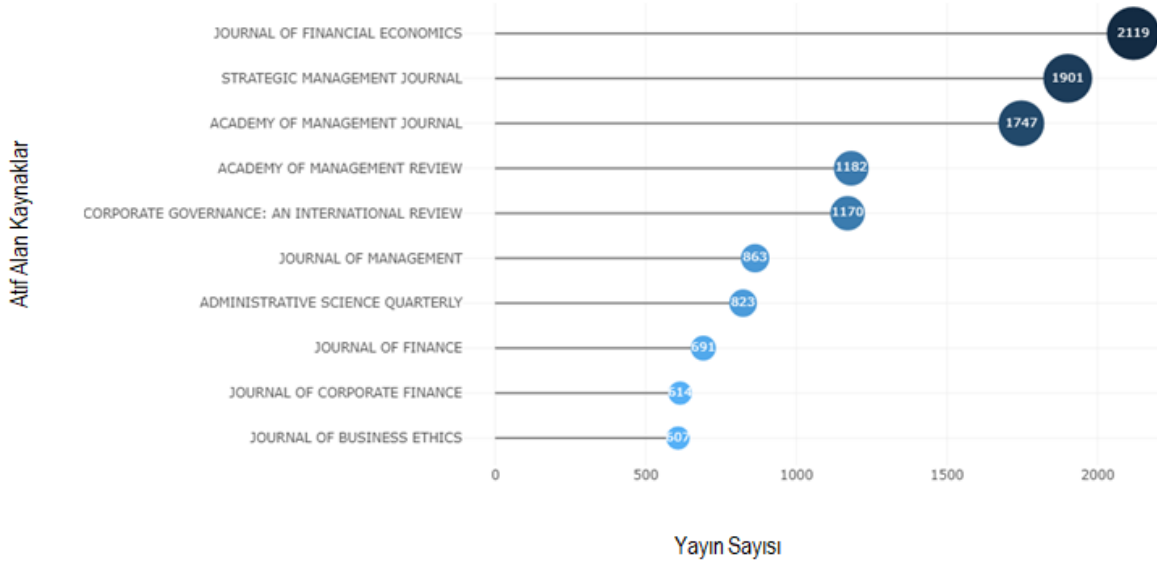
Tablo 2, vekâlet teorisi kullanarak yönetim kurulları üzerinde araştırma yapan çalışmaların en çok yayımlandığı ilk 10 dergiyi ve bu dergilerde yayınlanan makale sayılarını göstermektedir. Söz konusu alanda en çok çalışmanın yayımlandığı dergi “*Corporate Governance: An International Review*” dergisidir. Dergi, ikinci ve üçüncü sırada yer alan dergilerin neredeyse 2,3 katı kadar çalışmayı yayınlaması için kabul etmiştir ve bu sayı araştırma örneklemini içerisinde yer alan toplam çalışma sayısının %8,5’ine karşılık gelmektedir. En fazla çalışmayı yayınlayan ilk 10 dergi tarafından yayınlanan çalışmalar ise toplam çalışmaların yaklaşık %31’ini oluşturmaktadır.

Tablo 2. En Sık Görülen Kaynaklar ve Yayınladıkları Makale Sayıları (İlk 10)

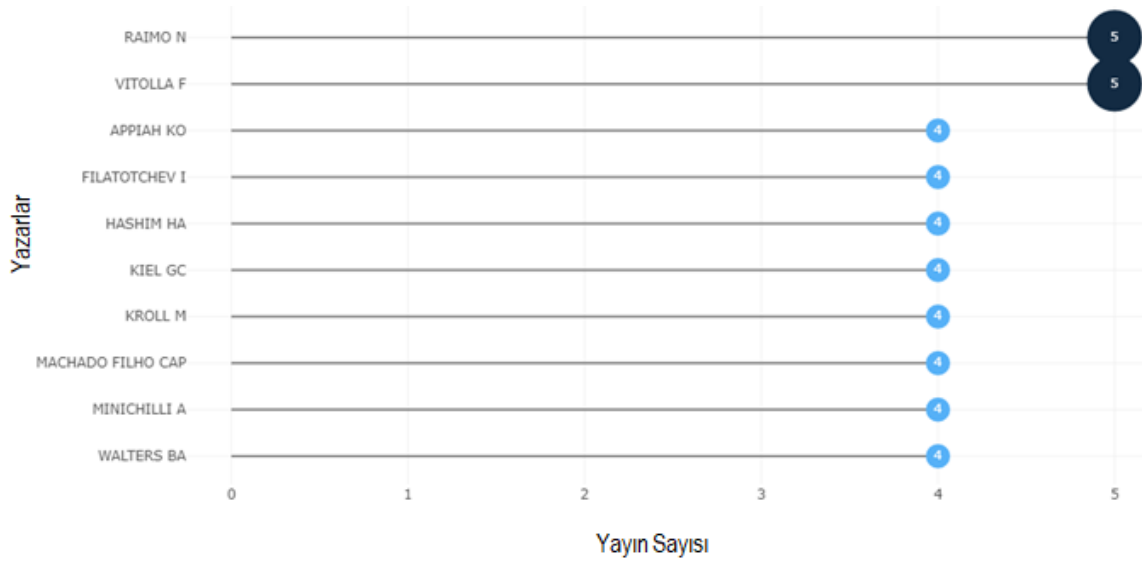
Dergi	Makale Sayısı
Corporate Governance: An International Review	49
Corporate Governance (Bingley)	22
Corporate Ownership and Control	22
Journal of Management and Governance	19
Strategic Management Journal	19
Journal of Management	12
Corporate Board: Role, Duties and Composition	9
Management Decision	9
Journal of Business Ethics	8
Journal of Management and Organization	8

Şekil 2’de araştırma örnekleminizi oluşturan yayınların hazırlanmasında en sık başvurulan kaynakların bulunduğu ilk 10 dergi ve bu dergilerde yer alan çalışmalara yapılan atıf sayıları yer almaktadır. Buna göre; en sık başvurulan yayınların bulunduğu dergi “*Journal of Financial Economics*” dergisidir ve bu dergide yer alan çalışmalara toplamda 2119 kez atıf yapılmıştır. Bu sonuç vekâlet kuramının finans bilimi temeline dayanıyor olması göz önüne alındığında şaşırtıcı olmamaktadır. İkinci sırada yer alan dergi 1901 atıf sayısı ile “*Strategic Management Journal*” dergisidir ve bu dergi aynı zamanda araştırma yapılan konu ile ilgili en fazla çalışmayı yayınlayan ilk 10 dergi arasında (Tablo 2) beşinci sırada yer almaktadır. Tablo 2’de ilk sırada yer alan “*Corporate Governance: An International Review*” dergisi ise kendisine atıf yapılan dergiler arasında 1170 atıfı ile beşinci sıradadır. Tablo 2 ve Şekil 2 birlikte değerlendirildiğinde en çok çalışma yayınlayan

dergilerle en çok atıf alan dergi listesi arasında benzerliklerin olduğu ve alandaki çalışmalara yer veren dergilerin aynı zamanda yüksek atıflar aldığı ortaya çıkmaktadır.

Şekil 2. Kaynakçalara Göre En Çok Atıf Alan Dergiler (İlk 10)

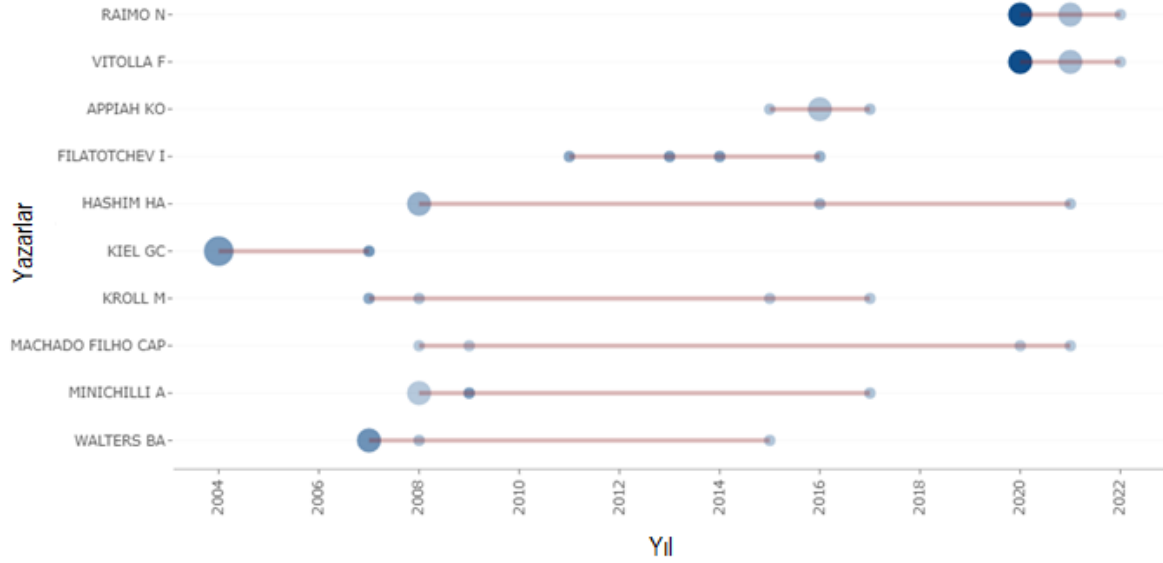
Şekil 3. En Çok Yayın Yapan Yazarlar (İlk 10)

Yukarıda yer alan Şekil 3 yönetim kurullarını vekâlet teorisi ile irdeleyen yazarlar arasında en fazla çalışmaya sahip ilk 10 yazar ve eser sayılarını göstermektedir¹. İlk iki sırada birlikte gerçekleştirdikleri çok yazarlı çalışmalarla Raimo ve Vitolla yer almaktadır. İlk 10 sırada yer alan yazarlar arasında 4 yayın ile bulunan Walters ve Kroll ise birlikte bu çalışmalara imza atmışlardır. En fazla çalışmaya sahip ilk 10 yazar arasında tek isimli çalışma yapan yazar bulunmamaktadır.

Şekil 4, en çok yayın yapan yazarların akademik üretkenliklerinin boylamsal analizini sunmaktadır. Şekil üzerinde bulunan çizgiler yazarların yayın yaptıkları yılların kronolojisini; çizgiler üzerinde yer alan daireler ise yazarların ilgili yılda kaç yayın yaptıklarını göstermektedir. Daireler, yapılan yayın sayısı ile doğru orantılı bir şekilde büyümektedir; yayın sayısı arttıkça dairenin büyüklüğü de artmaktadır. Örneğin; Hashim 2008, 2016 ve 2021 yıllarında toplam 4 (Şekil 3) yayın yapmıştır. Boylamsal analiz incelendiğinde dikkat çeken bir nokta Raimo ve Vitolla

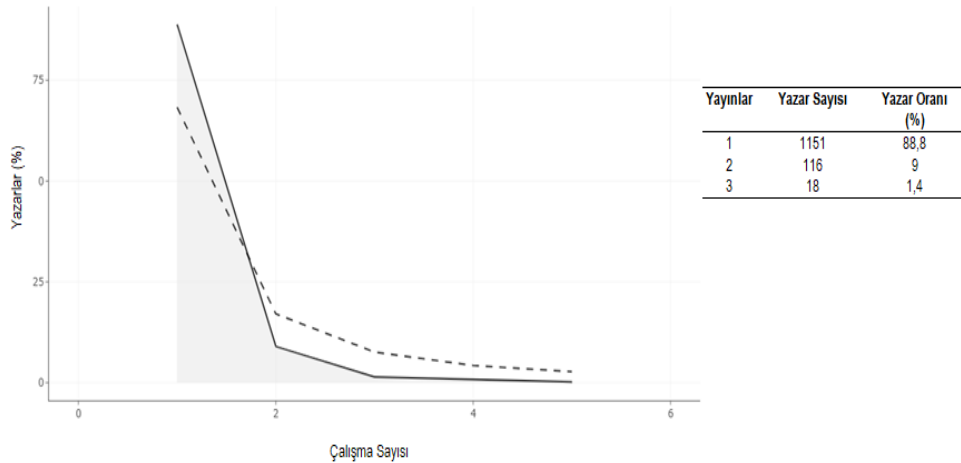
¹Şekilde verilen çalışma sayıları tek yazarlı-çok yazarlı çalışma ayrımı olmaksızın, araştırmacıların isimlerinin yer aldığı toplam çalışma sayısına işaret etmektedir.

tarafından en fazla yayın (5 yayın) gerçekleştirilmiş olmasına rağmen bu yayınların çok kısa bir zaman dilimi içerisinde hayata geçirilmiş olmasıdır.

Şekil 4. Yazar Üretkenliğinin Boylamsal Analizi

Aşağıda yer alan Şekil 5, Lotka Yasasına göre araştırma konusu yapılan alandaki bilimsel üretimi göstermektedir. Lotka yasası herhangi bir çalışma alanına katkıda bulunan araştırmacıların %60'ının tek bir çalışma ile katkı sağladığını; iki çalışma ile katkıda bulunanların tek çalışma ile katkı sağlayanların dörtte birine; üç çalışma ile katkı sağlayanların ise dokuzda birine eşit olduğunu ileri sürmektedir (Lotka, 1926: 323). Vekâlet teorisi çerçevesinde yönetim kurullarını araştırma konusu yapan yazarların yayınlarının dağılımı incelendiğinde ise tek çalışma ile alana katkı sağlayan yazarların oranının %88,8, iki çalışma ile katkı sağlayan yazarların oranının %9, üç çalışma ile katkı sağlayan yazarların oranının ise %1,4 olduğu görülmektedir. Bu sonuç kapsamında yazar verimliliğinin Lotka yasasına uygun olmayan şekilde dağıldığı söylenebilecektir.

Şekil 5. Lotka Yasası Grafiği

Etki düzeyi yüksek çalışmaların gösterilmesi için aşağıda yer alan Tablo 3 hazırlanmıştır. Tabloda en yüksek atıfı alan ilk 20 çalışmaya yer verilmiştir. Küresel atıf, tüm veri tabanında bulunan belgelerden alınan atıf sayısını, yerel atıf ise analiz edilen koleksiyonda yer alan çalışmalardan birinin diğerlerinden aldığı atıf sayısını göstermektedir (Tuzlukaya, 2019: 36-37). Yıllık ortalama atıf ise çalışmanın yayınlandığı yıldan itibaren 2022 yılına kadar her yıl aldığı ortalama atıf sayısını göstermektedir. Listenin en başında yer alan ve Vafeas'a (1999) ait "Board

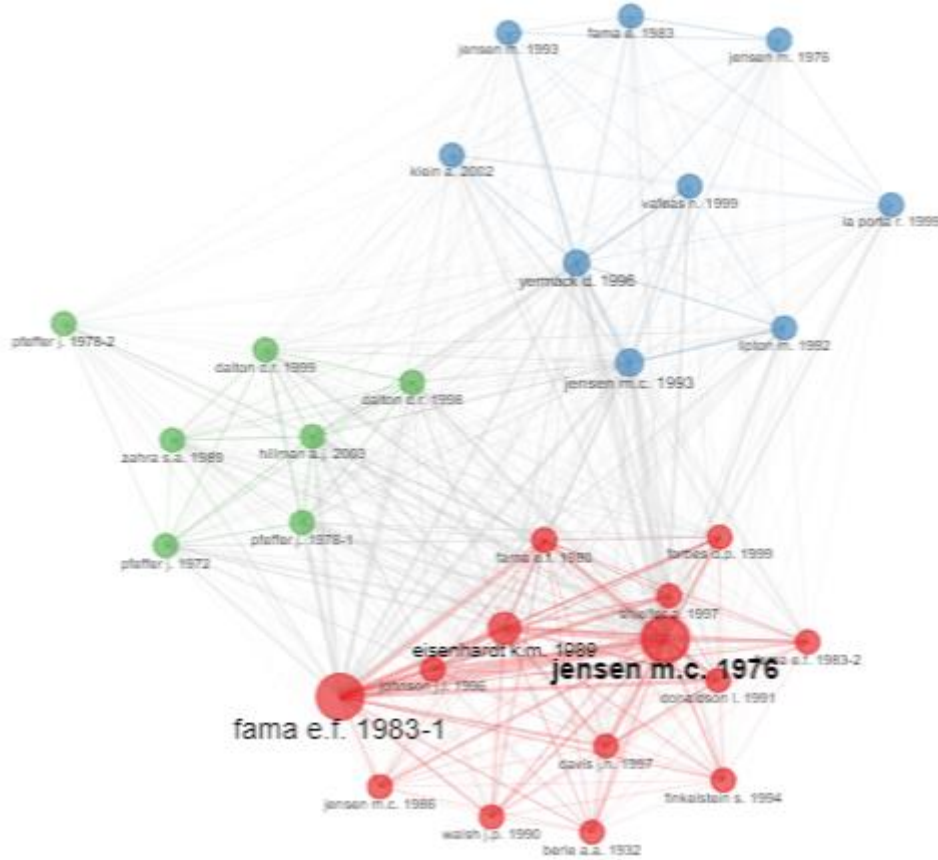

"Meeting Frequency and Firm Performance" isimli çalışma 307 firmadan 1990-1994 yılları arasında toplanan verilere dayanmaktadır. Yazar (Vafeas, 1999) çalışmasında yönetim kurulu yapısı değişkenleri üzerinden kurulun toplanma sıklığı ve toplantıların verimini ve bu değişkenlerin şirket değeri üzerindeki etkisini ölçmektedir. Carter vd.'ne (2010) ait çalışma ise vekâlet teorisi ile birlikte farklı teorileri birleştirerek yönetim kurulu üye çeşitliliğinin firmanın finansal performansı üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde Boyd (1995) tarafından gerçekleştirilen çalışma da firma performansı/değerini konu edinen bir çalışma olarak ön plana çıkmaktadır. Bir diğer ilginç nokta ise araştırılan konu ile ilgili en fazla yayını üreten yazarların hiçbirinin çalışmasının en çok atıf alan ilk 20 çalışma içerisinde yer almasıdır.

Tablo 3. En Çok Atıf Alan Çalışmalar (İlk 20)

	Yayın	Dergi	Toplam Küresel Atıf	Ortalama Yıllık Atıf	Yerel Atıf
11	Vafeas, N. (1999). Board meeting frequency and firm performance.	Journal of Financial Economics	938	39,08	44
12	Carter, D.A., D'Souza, F., Simkins, B.J. & Simpson, W.G. (2010). The gender and ethnic diversity of US boards and board committees and firm financial performance.	Corporate Governance: An International Review	800	61,54	22
13	Sanders, W.M.G. & Carpenter, M.A. (1998). Internationalization and firm governance: The roles of CEO compensation, top team composition, and board structure.	Academy of Management Journal	636	25,44	12
14	Boyd, B.K. (1995). CEO duality and firm performance: A contingency model.	Strategic Management Journal	615	21,96	52
15	Peasnell, K.V., Pope, P.F. & Young, S. (2005). Board monitoring and earnings management: Do outside directors influence abnormal accruals.	Journal of Business Finance and Accounting	577	32,06	15
16	Ittner, C.D., Larcker, D.F. & Rajan, M.V. (1997). The choice of performance measures in annual bonus contracts.	Accounting Review	498	19,15	1
17	Rediker, K.J. & Seth, A. (1995). Boards of directors and substitution effects of alternative governance mechanisms.	Strategic Management Journal	498	17,79	26
18	Boyd, B.K. (1994). Board control and CEO compensation.	Strategic Management Journal	443	15,28	31
19	Jackling, B. & Johl, S. (2009). Board structure and firm performance: Evidence from India's top companies.	Corporate Governance: An International Review	441	31,50	36
110	Francoeur, C., Labelle, R. & Sinclair-Desgagné, B. (2008). Gender diversity in corporate governance and top management.	Journal of Business Ethics	429	28,60	4
211	Roberts, J., McNulty, T. & Stiles, P. (2005). Beyond agency conceptions of the work of the non-executive director: Creating accountability in the boardroom.	British Journal of Management	422	23,44	20
112	De Villiers, C., Naiker, V. & Van Staden, C.J. (2011). The effect of board characteristics on firm environmental performance.	Journal of Management	406	33,83	19
113	Johnson, R.A., Hoskisson, R.E. & Hitt, M.A. (1993). Board of director involvement in restructuring: The effects of board versus managerial controls and characteristics.	Strategic Management Journal	369	12,30	19
114	Kor, Y.Y. (2006). Direct and interaction effects of top management team and board compositions on R&D investment strategy.	Strategic Management Journal	356	20,94	9
115	Zajac, E.J. & Westpal, J.D. (1994). The costs and benefits of managerial incentives and monitoring in large U.S. corporations: When is more not better?.	Strategic Management Journal	356	12,28	16
116	Cohen, J., Krishnamoorthy, G. & Wright, A.M. (2002). Corporate governance and the audit process.	Contemporary Accounting Research	336	16,00	6
117	Coles, J.W., McWilliams, V.B. & Sen, N. (2001). An examination of the relationship of governance mechanisms to performance.	Journal of Management	311	14,14	23
118	Ryan Jr. & H.E., Wiggins III, R.A. (2004). Who is in whose pocket? Director compensation, board independence, and barriers to effective monitoring.	Journal of Financial Economics	297	15,63	11

119	Jensen, M. & Zajac, E.J. (2004). Corporate elites and corporate strategy: How demographic preferences and structural position shape the scope of the firm.	Strategic Management Journal	272	14,32	5
120	Lim, S., Matolcsy, Z. & Chow, D. (2007). The association between board composition and different types of voluntary disclosure.	European Accounting Review	267	16,69	13

Şekil 6. Ortak Atıf Ağı

Şekil 6’da ortak atıf analizine dair görselleştirilen ağ sunulmaktadır. Ortak atıf, yazında yer alan iki farklı çalışmaya, üçüncü bir çalışma tarafından verilen atıfların sıklığını göstermektedir (Small, 1973: 265). Ağ içerisinde verilen her bir düğüm, bir yazarın belirtilen yıldaki çalışmasını göstermektedir. Yazar isimleri, veri seti içerisinde bulunan çalışmaların kaynakçalarında yaygın olarak bulunan isimlerden bir bilgisayar algoritması aracılığıyla ortaya çıkartılmıştır. Her bir düğümün boyutu, ortak alıntı ile orantılıdır (Sivankalai ve Sivasekaran, 2021: 14). Yazar düğümleri arasında yer alan çizgiler, birbirleri ile bağlantılı iki makalenin, örneklem içerisinde yer alan başka üçüncü bir makale tarafından alıntılındığını göstermektedir. Ağ içerisinde kırmızı, mavi ve yeşil renklerden oluşan üç farklı küme oluşmuştur. Kırmızı kümede özellikle düğüm boyutlarının büyüklüğüyle öne çıkan çalışmalar, vekâlet teorisine katkı sağlayan ve bu alanda öncül çalışmalara imza atan yazarlara aittir ki bu sonuç bibliyometrik analize esas alınan konu düşünüldüğünde şaşırtıcı olmayacaktır.

3.3. Kavramsal Yapı Analizleri

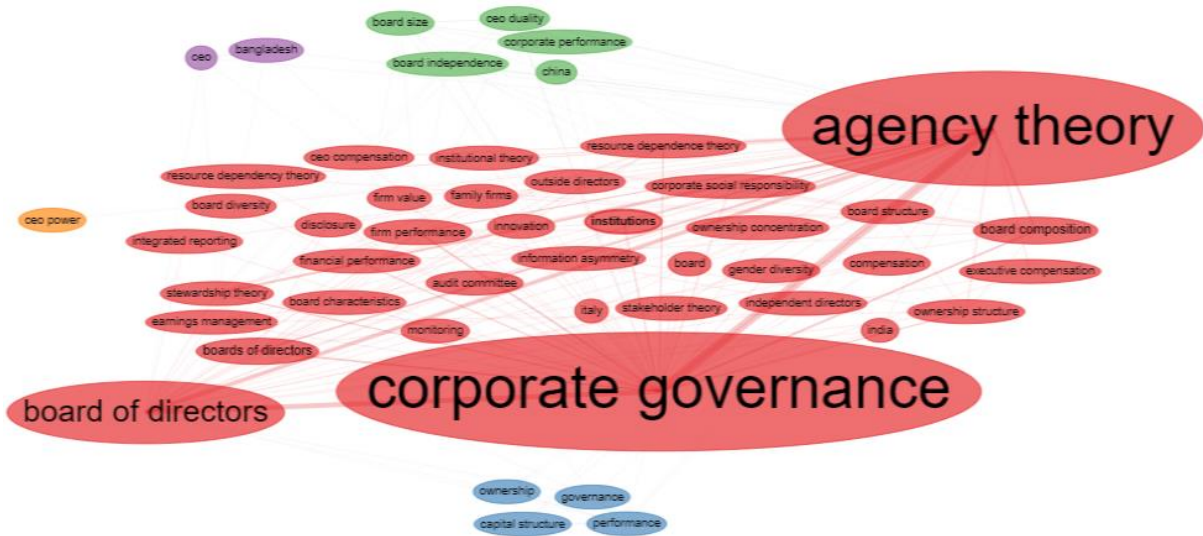
3.3.1. Anahtar Kelime Analizleri

Aşağıda yer verilen Tablo 4 örneklem içerisinde yer alan çalışmaların anahtar kelimeleri ve bu çalışmaların kaynakçalarında yer alan çalışmalardan otomatik olarak üretilen anahtar kelimeleri göstermektedir. “Keywords Plus” olarak adlandırılan bu anahtar kelime yapısı otomatik bir bilgisayar algoritması tarafından oluşturulmakta ve bir çalışmanın referanslarının başlıklarında sıklıkla görülen kelimelerden oluşmaktadır. Bu anlamda “keywords plus” içerisinde yer alan anahtar kelimelerin, çalışmanın başlığında veya yazar tarafından belirlenen anahtar kelimelerinde yer almasına gerek yoktur ve bu anahtar kelimeler bir makalenin içeriğinin daha derinlik ve çeşitlilikle yakalanabilmesine imkân tanımaktadır (Garfield, 1990’ dan aktaran Zhang vd., 2016: 967-

968). Tablo incelendiğinde gerek örneklem içerisinde yer alan çalışmalarda gerekse alıntı yapılan kaynakların başlıklarında en sık geçen ilk üç anahtar kelimenin sıralamaları farklı olsa da “vekâlet teorisi”, “kurumsal yönetim” ve “yönetim kurulu” anahtar kelimeleri olduğu göze çarpmaktadır. Benzer şekilde “yönetim kurulları”, “CEO ikiliği”, “firma performansı” ve “yönetim kurulu özellikleri” anahtar kelimeleri de örtüşmektedir.

Tablo 4. En Sık Kullanılan Yayın Anahtar Kelimeleri ve Referans Yayın Anahtar Kelimeleri (İlk 20)

Yayın Anahtar Kelimeleri (Author Keywords)		Kaynakçada Yer Alan Yayınlarından Türetilen Anahtar Kelimeler (Keywords Plus)	
Kelimeler	Sıklık	Kelimeler	Sıklık
Kurumsal Yönetim	244	Vekâlet Teorisi	16
Vekâlet Teorisi	225	Kurumsal Yönetim	15
Yönetim Kurulu	111	Yönetim Kurulu	12
Yönetim Kurulları	46	Endüstriyel Yönetim	8
Kurul Kompozisyonu	45	Regresyon Analizi	7
Firma Performansı	39	Yönetim Kurulları	6
CEO İkiliği	35	Karar Verme	6
Sahiplik Yapısı	31	CEO İkiliği	5
Temsil Teorisi	31	Kurumsal Strateji	5
Kaynak Bağımlılığı Teorisi	24	Birleşik Devletler	5
Yönetim Kurulu Bağımsızlığı	21	Firma Performansı	4
Yönetişim	21	Endüstri	4
Yönetim Kurulu Yapısı	20	Teorik Çalışma	4
Yönetim Kurulu Özellikleri	19	Yönetim Kurulu Özellikleri	3
Yönetim Kurulu Büyüklüğü	17	Mütevelli Heyeti	3
Finansal Performans	17	Ekonomik ve Sosyal Etkiler	3
Kurumsal Sosyal Sorumluluk	16	İktisat	3
Denetim Kurulu	13	Finans	3
Makam Ödeneği	12	Yönetim Yaklaşımı	3
Aile Şirketleri	12	İnsan	3

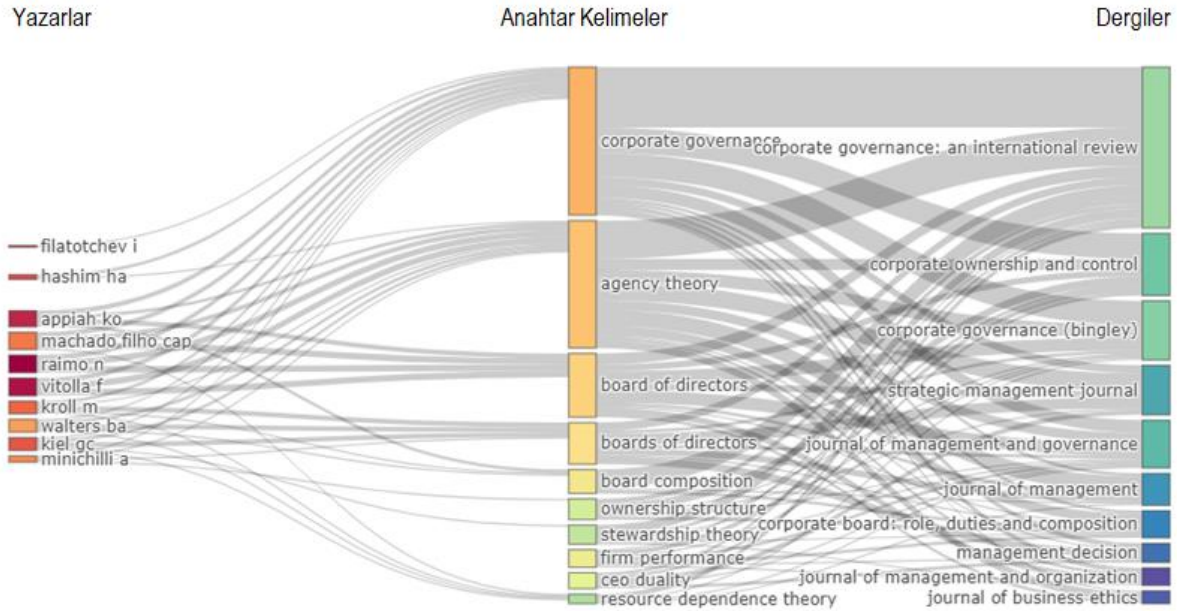

Şekil 7. Yazar Anahtar Kelimelerine Ait Eşdizimlik Ağı

Yukarıda bulunan Şekil 7’de yer alan görsel örneklem içerisinde yer alan çalışmaların anahtar kelimelerinin eşdizimlik ağını göstermektedir. Anahtar kelimelerin yer aldığı kürelerin büyüklüğü, anahtar kelimenin kullanılma sıklığı ile doğru orantılıdır. Ayrıca anahtar kelimeler arasındaki çizgilerin sayısı, kelimelerin birlikte kullanılma sıklığını göstermektedir (Sivankalai ve Sivasekaran, 2021: 12-13). En az iki kez ve daha fazla kullanılan anahtar kelimelerin görselleştirildiği eşdizimlik ağı, her bir kavramın birlikte kullanılma sayısına göre ilişkilendirilmiş ve aralarındaki ilişkiyi gösterir çizgi, ilgi sayısına göre renklendirilmiştir (Aşkun ve Çizel, 2019: 42). Kurumsal yönetim ve vekâlet teorisi arasındaki çizginin daha kalın gözükmesinin nedeni bu iki kavramın sıklıkla birlikte kullanılmasından ileri gelmektedir.

Görsel, beş farklı kümelenmenin oluştuğunu ortaya koymaktadır. Oluşan kümelerin en büyüğünde en yüksek arasındalık merkeziete değerlerine sahip olan kavramlar kurumsal yönetim (küme=1; arasındalık merkeziete=490,9), vekâlet teorisi (küme=1; arasındalık merkeziete=449,1) ve yönetim kurulu (küme=1; arasındalık merkeziete=50,5) kelimeleridir ve ilk küme bu kavramlar etrafında oluşmuştur. Diğer anahtar kelimelerin tamamı 0 ve 4 aralığında nispeten çok daha düşük arasındalık merkeziete değerlerine sahiptir. Ayrıca, diğer bütün kümelerle ilişkili olan tek küme de bu üç anahtar kelimenin etrafında oluşan kümedir.

Şekil 8’de sunulan üç alan grafiğinin sol tarafında en fazla yayın yapan 10 yazar, orta kısımda en sık tekrarlanan 10 anahtar kelime ve sağ tarafında ise en fazla eserin yayınlandığı 10 dergi yer almakta ve grafik bu üç değişken arasındaki ilişkileri göstermektedir. Üç alan grafiği incelendiğinde en çok kullanılan anahtar kelimelerden “kurumsal yönetim”in en fazla yayın yapan 10 yazarın tamamı, “vekâlet teorisi” anahtar kelimesinin ise en fazla yayın yapan 9 yazar tarafından kullanıldığı göze çarpmaktadır. Her iki anahtar kelime ise en fazla eserin yayınlandığı 10 derginin tamamında yer alan çalışmalarda kullanılmıştır. Üç alan grafiğinde dikkat çeken bir diğer nokta ise “vekâlet teorisi” ile birlikte “kaynak bağımlılığı teorisi” ve “temsil teorisi” anahtar kelimelerinin en sık kullanılan anahtar kelimeler içerisinde yer almasıdır. Bu durum, “vekâlet teorisi” ve “yönetim kurulu” anahtar kelimelerinin aynı anda kullanıldığı çalışmaların örnekleme dâhil edildiği düşünüldüğünde, gerçekleştirilen araştırmaların vekâlet teorisi yanında kaynak bağımlılığı ve temsil teorilerini birlikte ele aldığının göstergesidir.

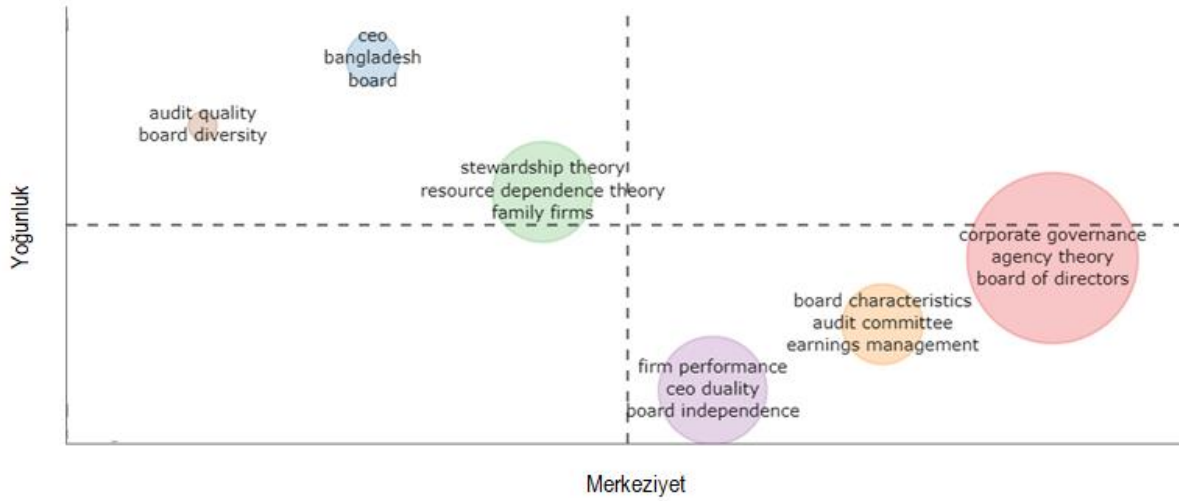
Şekil 8. Yazarlar-Anahtar Kelimeler-Dergiler Arasındaki İlişkinin Üç Alan Grafiği

3.3.2. Tematik Harita Analizi

Aşağıda yer alan Şekil 9’da sunulan tematik harita, vekâlet teorisi temelli yönetim kurulu çalışmalarının hangi konular etrafında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Tematik haritanın

oluşturulmasında yazarların kullandıkları anahtar kelimeler esas alınmıştır. Her tema, tema içerisinde yer alan ve en sık kullanılan anahtar kelimelerle etiketlenmektedir. Temaları gösteren yuvarlakların boyutları ise, temayı oluşturan anahtar kelimelerin toplam kullanım sıklıkları ile orantılıdır (Aria, Misuraca ve Spano, 2020: 822).

Şekil 9. Tematik Harita

Tematik harita, temaların merkeziyet ve yoğunluklarını esas alarak oluşturulmuş iki boyutlu ve dört gruptan müteşekkil bir diyagram ile gösterilmektedir. Diyagramda yer alan X eksenini bir ağın, diğer ağlarla olan etkileşim derecesini gösteren merkeziyeti ifade etmektedir. Merkeziyet derecesi, araştırma alanının gelişiminde bir temanın öneminin ölçüsü olarak okunabilecektir. Yoğunluk ise bir ağ kümesinin iç gücünü göstermekte ve temanın gelişiminin bir göstergesi olarak yorumlanabilmektedir (Cobo vd., 2015:8; Aria vd., 2021: 544). Diyagramın sahip olduğu dört farklı alan şunları ifade etmektedir (Cobo vd., 2015: 8; Aria vd., 2020: 821-822; Aria vd., 2021: 544-545):

a) Sağ üst çeyrekte bulunan yüksek merkeziyet ve yüksek yoğunluğa sahip temalar, motor temalar olarak adlandırılmaktadır. Bu temalar hem iyi geliştirilmiş hem de araştırma alanı yapılandırılması için önemli olan temalardır.

b) Sağ alt çeyrekte bulunan temalar, yüksek merkezilik ve düşük yoğunluk ile karakterize edilen temel ve çapraz temalar olarak bilinir. Bu temalar bir alan için önemlidir ve alandaki genel konuları, o alana ait farklı araştırma alanları ile birleştirirler.

c) Sol üst çeyrekte bulunan temalar iyi gelişmiş iç bağlantılara (yüksek yoğunluk) sahipken aynı zamanda diğer temalarla önemli dış bağlantıları (düşük merkeziyet) bulunmamaktadır. Bu temalar yüksek düzeyde gelişmiş, yalıtılmış, periferik ve alan için sınırlı öneme sahip olan niş temalardır.

d) Sol alt çeyrekte bulunan temalar ise hem az gelişmiş hem de marjinaldir. Bu çeyrekteki temalar düşük yoğunluğa ve düşük merkeziliğe sahiptir ve esas olarak ortaya çıkan veya kaybolan temaları temsil ederler.

Şekilden görüleceği üzere "kurumsal yönetim", "CEO", "temsil teorisi", "firma performansı", "yönetim kurulu özellikleri" ve "denetim kalitesi" olmak üzere altı farklı tema oluşmuştur. "Kurumsal yönetim", "yönetim kurulu özellikleri" ve "firma performansı" temel temaları oluştururken; "temsil teorisi", "CEO" ve "denetim kalitesi" etiketli temalar niş temalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Temalar içerisinde yer alan kavramlar ise Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Temalarda Yer Alan Kavramlar

Tema 1: Kurumsal Yönetim	Tema 2: CEO	Tema 3: Temsil Teorisi
Kurumsal Yönetim	CEO	Temsil Teorisi
Vekâlet Teorisi	Bangladeş	Kaynak Bağımlılığı Teorisi
Yönetim Kurulu	Kurul	Aile Şirketleri
Yönetim Kurulları	Bağımsız Üye	CEO Ödemeleri
Yönetim Kurulu Kompozisyonu		Kurumsal Teori
Sahiplik Yapısı		Kurumlar
Yönetişim		Hindistan
Yönetim Kurulu Yapısı		Yenilik
Finansal Performans		
Kurumsal Sosyal Sorumluluk		
Tema 4: Firma Performansı	Tema 5: Yönetim Kurulu Özellikleri	Tema 6: Denetim Kalitesi
Firma Performansı	Yönetim Kurulu Özellikleri	Denetim Kalitesi
CEO İkiliği	Denetleme Komitesi	Yönetim Kurulu Çeşitliliği
Yönetim Kurulu Bağımsızlığı	Kazanç Yönetimi	
Yönetim Kurulu Büyüklüğü	CEO Gücü	
Çin	Sahiplik Yoğunlaşması	
Firma Değeri		
Örgüt Performansı		

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışma kapsamında Scopus veri tabanında yer alan ve vekâlet teorisini referans olarak yönetim kurulları üzerinde inceleme yapan 573 çalışma üzerinde bibliyometrik analizler gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan veri seti üzerinde yayınlar, yazarlar, dergiler, atflar ve temalar üzerinden analizler yapılarak söz konusu alanın gelişimi, eğilimi ve etkileşim içerisinde olduğu konular açığa çıkartılmaya çalışılmıştır. Ayrıca tematik harita üzerinden alanda ele alınan konuların nasıl geliştiği; üç alan grafiği üzerinden de yazarlar, anahtar kelimeler ve dergiler üzerinden bu üç alan arasındaki ilişkilerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında vekâlet teorisi bakış açısı ile yönetim kurullarını inceleyen çalışmaların çok büyük bir kısmının makalelerden oluştuğu görülmüştür. Makaleler, toplam çalışmaların %90,58'ini oluştururken kitap bölümü, bildiri ve derlemeler %2 ile %4 arasında değişen oranlara sahiptir. Çalışmaların oranları açısından bakıldığında alanın gelişiminin bilimsel makaleler üzerinden gerçekleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Çalışmaların yıllar içerisindeki dağılımına bakıldığında ise toplam çalışmaların üçte ikisinin 2013-2022 yılları arasındaki dönemde gerçekleştirildiği görülmektedir. Son 20 yılda (2003-2022) gerçekleştirilen çalışma oranı ise %94'tür. Çalışmaların yıllar içerisindeki dağılımının bu şekilde gerçekleşmesinin temelinde kurumsal yönetim konusundaki gelişmelerin yattığı düşünülmektedir. Kurumsal yönetim konusunda dünyadaki öncü kuruluşların başında gelen Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından ilk kez 1999 yılında yayımlanan ve dünya genelindeki yatırımcılar, şirketler ve karar alıcılar açısından uluslararası bir referans kaynağı olan kurumsal yönetim ilkeleri, 2004 yılında yine OECD tarafından revize edilmiştir (Akyüz, 2009: 55). En sık kullanılan anahtar kelime analizleri sonucunda kurumsal yönetim kelimesinin büyük bir ağırlıkla ilk sırada yer alması, çalışma konusunu oluşturan temel çerçevede yer alan vekâlet teorisi ve yönetim kurulu anahtar kelimelerinin ise sıralamada daha sonra yer alması da bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

Anahtar kelimelerin kullanım sıklıkları açısından değerlendirildiğinde ise "vekâlet teorisi", "yönetim kurulu", "yönetim kurulları", "yönetim kurulu özellikleri", "yönetim kurulu yapısı", "kurul kompozisyonu" ve "CEO ikiliği" gibi anahtar kelimelerin yazarlar tarafından en sık tercih edilen anahtar kelimeler olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında örnekleme oluşturacak

araştırmaların belirlenmesinde de aynı anahtar kelimelerin seçildiği göz önünde bulundurulduğunda, anahtar kelimeler belirlenmesi aşamasında yapılan tercihlerin, bibliyometrik analizin amacı doğrultusunda seçildiği ve amaca hizmet edecek verilerin elde edildiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yazarların belirledikleri anahtar kelimeler ile gerçekleştirdikleri araştırmaların kaynaklarında yer alan çalışmalardan türetilen anahtar kelimeler arasında var olan benzerlikler, aynı konu üzerinde araştırmalarını şekillendiren çalışmaların kaynak olarak kullanıldığını göstermektedir.

Araştırma konusu yapılan alanda en çok çalışmayı yayınlayan ilk beş dergi (i) *Corporate Governance: An International Review*, (ii) *Corporate Governance (Bingley)*, (iii) *Corporate Ownership and Control*, (iv) *Journal of Management and Governance* ve (v) *Strategic Management Journal* dergileridir ve bu dergiler alanın önde gelen dergileri arasındadır. Bu anlamda yönetim kurulu ve vekâlet teorisini birleştirecek çalışmalar için söz konusu dergiler başucu kaynakları olarak ön plana çıkmaktadır. En çok atıf yapılan dergiler sıralamasına bakıldığında ise ilk üç sırada “*Journal of Financial Economics*”, “*Strategic Management Journal*” ve “*Academy of Management Journal*” dergileri gelmektedir.

En çok atıf alan çalışmalar sıralamasında Vafeas (1999), Carter vd. (2010), Sanders ve Carpenter (1998) ve Boyd (1995) yer almaktadır. Aldıkları atıflar göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmalar, yürütülecek araştırmalarda başvurulması gelen kaynaklar arasında başı çekmektedirler. En çok atıf alan çalışmalar ile en çok atıf yapılan dergiler karşılaştırıldığında ise en çok atıf alan yayınların, yayımlandıkları dergileri listenin başına yerleştirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Vafeas’a (1999) ait “*Journal of Financial Economics*” dergisinde yayınlanan çalışma, toplamda 938 atıf almıştır ve bu atıf derginin aldığı atıfın neredeyse yarısına (%44) karşılık gelmektedir. İkinci sırada yer alan ve Carter vd.’ne (2010) ait çalışma, aldığı 800 atıfla “*Corporate Governance: An International Review*” dergisinin aldığı atıfın üçte birinden fazlasını (%68) tek başına karşılamaktadır. Benzer bir durum Sanders ve Carpenter (1998) ve Boyd (1995) çalışmaları için de geçerlidir. Sanders ve Carpenter (1998), “*Academy of Management Journal*” dergisinin; Boyd (1995) ise gerçekleştirdiği çalışma ile “*Strategic Management Journal*” dergisinin toplam atıflarının üçte birini tek başına almıştır. Yazarların aldıkları bu atıf değerleri hem kendi çalışmalarını hem de çalışmalarının yayımlandığı dergileri, araştırma konusu yapılan alanla ilgili çok kıymetli bir konuma taşımaktadır.

Ortak atıf ağı analizi ise dikkat çekici bir bulguya işaret etmektedir. Kaymak ve Bektaş (2008: 560) asil-asil çatışması yaklaşımının, özellikle gelişmekte olan ülke bağlamındaki kurul yapısı sorunlarını analiz ederken hem akademisyenler hem de uygulayıcılar tarafından daha fazla ilgi gösterilmesi gereken bir alan olduğunu vurgulamaktadır. Fakat gerçekleştirilen analiz, yönetim kurullarını vekâlet teorisi çerçevesinde inceleyen araştırmaların klasik asil-vekil ilişkisini konu eden ana akım vekâlet teorisi yazınına temel aldığı; asil-asil çatışmasını konu edinen yazının, bu araştırmalarda başvurulacak bir kaynak olarak ön plana çıkmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Gerçekleştirilen çalışmaların tematik haritası üzerinden alanın gelişme eğilimini okumak mümkündür. Bu anlamda kurumsal yönetim, vekâlet teorisi, yönetim kurulları, yönetim kurulu özellikleri, CEO ikiliği gibi konuların genel temalar içerisinde yer alması bu araştırmanın doğal bir sonucudur. Keza yönetim kurulunun bağımsızlığı ve denetim komitesi gibi konular da vekâlet teorisi ile yönetim kurulu yapısını birleştiren çalışmalarda birlikte kullanılmaktadır (örneğin; Peasnell, Pope ve Young, 2005; Cohen, Krishnamoorthy ve Wright, 2002). Burada öne çıkan bir diğer nokta firma performansı ve CEO’ya yapılan ödemelerin, yönetim kurulları ve vekâlet teorisini birleştiren çalışmalarda kullanılan temel bir konu olarak öne çıkmasıdır. Ayrıca tematik harita yönetim kurullarına dair yapılan araştırmalar içerisinde vekâlet teorisi ile birlikte temsil teorisi ve kaynak bağımlılığı teorilerini birleştiren araştırmalar olsa da bu araştırmaların alanın gelişimi için sınırlı öneme sahip olduğunu gösteren bir sonuca işaret etmektedir.

Yapılan çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu anlamda sadece Scopus veri tabanından elde edilen verilerin kullanılması ve sadece işletme, yönetim ve muhasebe alanlarına dair çalışmaların örneklem içerisine dâhil edilmesi temel kısıtları oluşturmaktadır. Gelecek çalışmalarda bu iki kısıtı aşmak adına farklı veri tabanlarından elde edilecek verilerin kullanılması ve farklı disiplinleri de içeren çalışmaların veri setine dâhil edilmesi yolu izlenerek araştırmalar

zenginleştirilebilir. Ayrıca içerik analizinin, bibliyometrik analiz ile birlikte kullanılması da gelecek çalışmalarda başvurulabilecek yöntemlerden birisidir ve elde edilen sonuçların detaylandırılmasına yardımcı olabilecektir.

Kaynakça

- Akyüz, B. (2009). Kurumsal yönetim ve Türkiye’de kurumsal yönetim düzenlemeleri. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 2(2), 53-81.
- Antwi, I. F. (2021). Bibliometric analysis: Agency theory in accounting. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 7(1), 56-76.
- Aria, M., Misuraca, M., & Spano, M. (2020). Mapping the evolution of social research and data science on 30 years of Social Indicators Research. *Social Indicators Research*, 149(3), 803-831.
- Aria, M., Alterisio, A., Scandurra, A., Pinelli, C., & D’Aniello, B. (2021). The scholar’s best friend: Research trends in dog cognitive and behavioral studies. *Animal Cognition*, 24(3), 541-553.
- Aşkun, V., & Çizel, R. (2019). Kompleks problem çözme üzerine R programı ile bir bibliyometrik analiz. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9(1), 37-47.
- Bathala, C. T., & Rao, R. P. (1995). The determinants of board composition: An agency theory perspective. *Managerial and Decision Economics*, 16(1), 59-69.
- Beatty, R. P., & Zajac, E. J. (1994). Managerial incentives, monitoring, and risk bearing: A study of executive compensation, ownership, and board structure in initial public offerings. *Administrative Science Quarterly*, 39(2), 313-335.
- Boyd, B. K. (1995). CEO duality and firm performance: A contingency model. *Strategic Management Journal*, 16(4), 301-312.
- Brickley, J. A., Coles, J. L., & Jarrell, G. (1997). Leadership structure: Separating the CEO and chairman of the board. *Journal of Corporate Finance*, 3(3), 189-220.
- Brigham, E. F., & Daves, P. R. (2007). *Intermediate Financial Management* (9th ed.). USA: Thomson South-Western.
- Broadus, R. N. (1987). Toward a definition of “bibliometrics”. *Scientometrics*, 12(5-6), 373-379.
- Buchanan, A. (1996). Toward a theory of the ethics of bureaucratic organizations. *Business Ethics Quarterly*, 6(4), 419-440.
- Cai, C. X., Hillier, D., Tian, G., & Wu, Q. (2015). Do audit committees reduce the agency costs of ownership structure?. *Pacific-Basin Finance Journal*, 35, 225-240.
- Carter, D. A., D’Souza, F., Simkins, B. J., & Simpson, W. G. (2010). The gender and ethnic diversity of US boards and board committees and firm financial performance. *Corporate Governance: An International Review*, 18(5), 396-414.
- Cobo, M. J., Martínez, M. A., Gutiérrez-Salcedo, M., Fujita, H., & Herrera-Viedma, E. (2015). 25 years at knowledge-based systems: A bibliometric analysis. *Knowledge-Based Systems*, 80, 3-13.
- Cohen, J., Krishnamoorthy, G., & Wright, A. M. (2002). Corporate governance and the audit process. *Contemporary Accounting Research*, 19(4), 573-594.
- Diodato, V. P. (2012). *Dictionary of bibliometrics*. New York: Routledge.
- Eisenhardt, K. M. (1989). Agency theory: An assessment and review. *Academy of Management Review*, 14(1), 57-74.
- Fama, E. F. (1980). Agency problems and the theory of the firm. *Journal of Political Economy*, 88(2), 288-307.
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983a). Agency problems and residual claims. *The Journal of Law and Economics*, 26(2), 327-349.
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983b). Separation of ownership and control. *The Journal of Law and Economics*, 26(2), 301-325.
- Fauzi, F., & Locke, S. (2012). Do agency costs really matter? A non-linear approach to panel data. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 4(1), 359-376.
- Fontrodona, J., & Sison, A. J. G. (2006). The nature of the firm, agency theory and shareholder theory: A critique from philosophical anthropology. *Journal of Business Ethics*, 66(1), 33-42.

-
- Hillman, A. J., Cannella, A. A., & Paetzold, R. L. (2000). The resource dependence role of corporate directors: Strategic adaptation of board composition in response to environmental change. *Journal of Management Studies*, 37(2), 235-255.
- Huang, C. Y., & Ho, Y. S. (2011). Historical research on corporate governance: A bibliometric analysis. *African Journal of Business Management*, 5(2), 276-284.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Jiang, Y., & Peng, M. W. (2011). Principal-principal conflicts during crisis. *Asia Pacific Journal of Management*, 28(4), 683-695.
- Johnson, J. L., Daily, C. M., & Ellstrand, A. E. (1996). Boards of directors: A review and research agenda. *Journal of Management*, 22(3), 409-438.
- Karoğlu, E. (2016). Vekâlet kuramı perspektifinden yönetim kurulu kompozisyonunun finansal performans üzerindeki etkisi: Bist imalat sektörü. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 65-77.
- Kaymak, T., & Bektaş, E. (2008). East meets west? Board characteristics in an emerging market: Evidence from Turkish banks. *Corporate Governance: An International Review*, 16(6), 550-561.
- Kırkbeşoğlu, E., Sözen, H. C., & Kurt, E. (2015). Türkiye’de örgüt kuramı çalışmalarının bibliyometrik profili: Atıf ağlarının dönemsel karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (52), 109-136.
- Li, J. (1994). Ownership structure and board composition: A multi-country test of agency theory predictions. *Managerial and Decision Economics*, 15(4), 359-368.
- Lotka, A. J. (1926). The frequency distribution of scientific productivity. *Journal of the Washington Academy of Sciences*, 16(12), 317-323.
- McKnight, P. J., & Weir, C. (2009). Agency costs, corporate governance mechanisms and ownership structure in large UK publicly quoted companies: A panel data analysis. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 49(2), 139-158.
- Mi Choi, H., Sul, W., & Kee Min, S. (2012). Foreign board membership and firm value in Korea. *Management Decision*, 50(2), 207-233.
- Miller, J. L. (2002). The board as a monitor of organizational activity: The applicability of agency theory to nonprofit boards. *Nonprofit Management and Leadership*, 12(4), 429-450.
- Nedelchev, M. (2018). Bibliometric review of corporate governance theories and methods. *Economic Studies*, (4), 126-145.
- Peasnell, K. V., Pope, P. F., & Young, S. (2005). Board monitoring and earnings management: Do outside directors influence abnormal accruals?. *Journal of Business Finance & Accounting*, 32(7-8), 1311-1346.
- Poletti-Hughes, J., & Briano-Turrent, G. C. (2019). Gender diversity on the board of directors and corporate risk: A behavioural agency theory perspective. *International Review of Financial Analysis*, 62, 80-90.
- Ramos-Rodríguez, A. R., & Ruíz-Navarro, J. (2004). Changes in the intellectual structure of strategic management research: A bibliometric study of the Strategic Management Journal, 1980-2000. *Strategic Management Journal*, 25(10), 981-1004.
- Roberts, J. (2005). Agency theory, ethics and corporate governance. In C. R. Lehman (Ed.), *Corporate governance: Does any size fit?* (pp. 249-269). Oxford: Elsevier Ltd.
- Rosenstein, S., & Wyatt, J. G. (1990). Outside directors, board independence, and shareholder wealth. *Journal of Financial Economics*, 26(2), 175-191.
- Ross, S. A. (1973). The economic theory of agency: The principal’s problem. *The American Economic Review*, 63(2), 134-139.
- Sanders, W. G., & Carpenter, M. A. (1998). Internationalization and firm governance: The roles of CEO compensation, top team composition, and board structure. *Academy of Management Journal*, 41(2), 158-178.
-

- Sivankalai, S., & Sivasekaran, K. (2021). Mucormycosis (black fungus) maiming Covid patients: Scientometrics analysis through prism of Biblioshiny. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, 5546, 1-20.
- Small, H. (1973). Co-citation in the scientific literature: A new measure of the relationship between two documents. *Journal of the American Society for Information Science*, 24(4), 265-269.
- Su, Y., Xu, D., & Phan, P. H. (2008). Principal-principal conflict in the governance of the Chinese public corporation. *Management and Organization Review*, 4(1), 17-38.
- Susilo, B., & Ria, R. (2022). Trends of agency theory in accounting, financial and management research: Systematic literature review. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences*, 5(2), 14430-14436.
- Şen, A. (2006). Asimetrik bilgi-finansal kriz ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 1-24.
- Turgut, E., & Begenirbaş, M. (2016). Türkiye'deki örgütsel davranış yazınına bakış: Örgütsel davranış kongrelerinin yazar ve içerik yönünden ağ analizi ile incelenmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 328-354.
- Tuzlukaya, Ş. E. (2019). Sosyal ağdüzeneği kuramı çalışmaları: Yönetim ve işletme alanlarına dair bibliyometrik bir analiz. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 15(1-2), 28-49.
- Üsdiken, B., & Yıldırım-Öktem, Ö. (2008). Kurumsal ortamda değişim ve büyük aile holdingleri bünyesindeki şirketlerin yönetim kurullarında "icrada görevli olmayan" ve "bağımsız" üyeler. *Amme İdaresi Dergisi*, 41(1), 43-72.
- Vafeas, N. (1999). Board meeting frequency and firm performance. *Journal of Financial Economics*, 53(1), 113-142.
- Wright, M., Filatotchev, I., Hoskisson, R. E., & Peng, M. (2005). Strategy research in emerging economies: Challenging the conventional wisdom. *Journal of Management Studies*, 42(1), 1-33.
- Young, G. J., Stedham, Y., & Beekun, R. I. (2000). Boards of directors and the adoption of a CEO performance evaluation process: Agency -and institutional- theory perspectives. *Journal of Management Studies*, 37(2), 277-295.
- Young, M. N., Peng, M. W., Ahlstrom, D., Bruton, G. D., & Jiang, Y. (2008). Corporate governance in emerging economies: A review of the principal-principal perspective. *Journal of Management Studies*, 45(1), 196-220.
- Zhang, J., Yu, Q., Zheng, F., Long, C., Lu, Z., & Duan, Z. (2016). Comparing keywords plus of WOS and author keywords: A case study of patient adherence research. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 67(4), 967-972.
- Zheng, C., & Kouwenberg, R. (2019). A bibliometric review of global research on corporate governance and board attributes. *Sustainability*, 11(12), 1-25.

Extended Abstract

Aim and Scope

In this research, it is aimed to perform an analysis of the studies that examine the board of directors with agency theory framework by utilizing the power and benefits of bibliometric analysis. Thus, it would be possible to investigate the development, differences, and trends in the field of management and to create a roadmap for researchers who will work on this subject. The research questions determined in order to achieve these goals are as follows: (i) how is the distribution of publications by years?, (ii) who are the authors who publish the most on the subject, and which journals accept publications the most?, (iii) who are the most frequently cited authors and which journals are cited the most?, (iv) how co-citation networks are formed, (v) what are the most frequently used keywords, and (vi) what are the themes in the field?

Methods

Bibliometric data were collected through the Scopus database to find answers to the research questions. The keywords were chosen in a way that would not leave any gap in order to reach all studies evaluating the board of directors within the framework of the agency theory. To create the data set of the study, a total of 682 studies were reached by using the keywords "agency theory",

---

“board of directors”, “board structure”, “board composition”, “board characteristic” and “CEO duality”. Among these, a total of 573 studies in business, management, and accounting field constituted the sample of the research. The data set obtained from these studies was transferred to the “Biblioshiny” application in the RStudio, which runs on the R program, and analyzes were carried out.

Findings

According to analysis, 90.58% of the studies that examine boards based on agency theory are articles, while 3.15% are book chapters, 2.09% are conference papers and 4.18% are reviews. The average number of citations per publication is 44.6. A small part of the publications is single-authored, and mostly multi-author studies are conducted. The distribution of author productivity does not comply with Lotka’s law in general. It can be said that the research interest remained relatively low between 1992-2006, however, an increasing trend has emerged in the number of publications since 2007. The journal with the highest number of studies published in this field is “Corporate Governance: An International Review”, which accepts approximately 2.3 times more studies than the second and third ranked journals, and this number corresponds to 8.5% of the total studies. The most cited journal is the “Journal of Financial Economics”, and the studies in this journal were cited 2119 times in total. The most cited study belongs to Vafeas (1999). The top two authors with the most studies are Raimo and Vitolla, with their multi-authored studies. These publications were implemented within two years. The most frequently used three keywords are “agency theory”, “corporate governance”, and “board of directors”. The thematic map indicates that there are six different themes: “corporate governance”, “CEO”, “stewardship theory”, “firm performance”, “board characteristics” and “audit quality”. Corporate governance, board characteristics, and firm performance are basic themes, while stewardship theory, CEO, and audit quality are niche themes.

Conclusion

Considering the numerical majority of the articles, it would not be wrong to state that the development of the field is based on scientific articles. The distribution of the studies by years shows that they have been carried out mainly in the last 20 years (2003-2022). It has been thought that the basis of this distribution relies on developments in corporate governance. When keywords are evaluated in terms of frequency of use, it has been determined that keywords such as agency theory, board of directors, boards of directors, board characteristics, board structure, board composition, and CEO duality were the most preferred keywords. Considering that the same keywords were chosen to run the bibliometric analysis, it can be thought that the keyword preferences are suitable for the purpose of the study. Vafeas (1999), Carter et. al (2010), Sanders and Carpenter (1998), and Boyd (1995) are among the most cited studies. These studies are heading sources that should be consulted in future research considering the citations they receive. When the most cited studies and the journals are compared, it has been concluded that the most cited publications put their journals at the top of the list. Thematic map of the studies shows that firm performance and CEO compensation stand out as key issues in studies combining boards of directors and agency theory. Although there are studies that combine agency theory, stewardship theory, and resource dependence theory, thematic map has pointed to a conclusion that these researches have limited importance for the development of the field.